

Sygn. akt I ACa 1757/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Stanek

Sędziowie: SA Joanna Walentkiewicz – Witkowska

SO (del.) Jolanta Jachowicz (spr.)

Protokolant: st.sekr.sąd. Katarzyna Olejniczak

po rozpoznaniu w dniu 21 czerwca 2018 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa J. K. (1)

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o umorzenie egzekucji

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 27 października 2017 r. sygn. akt I C 923/17

I. oddala apelację;

II. zasądza od J. K. (1) na rzecz Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 4.050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

III. przyznaje adwokatowi M. G. prowadzącemu Kancelarię Adwokacką w Ł. kwotę 3.321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) zł brutto tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym i nakazuje wypłatę tej kwoty ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi.

Sygn. akt I ACa 1757/17

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 12 maja 2016 roku J. K. (1) wniósł o unieważnienie i wyeliminowanie z obrotu prawnego w trybie stwierdzenia nieważności wyciągu z ksiąg Banku (...) w Ł. z dnia 6 listopada 1997 roku.

W piśmie z dnia 4 lipca 2016 roku pełnomocnik powoda wniósł na podstawie art. 53 ust. 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. prawo bankowe o umorzenie w całości postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Zgierz C. K., sygn. akt KM 399/97, podnosząc iż postępowanie egzekucyjne przeciwko powodowi prowadzone jest na podstawie wadliwego, nieważnego tytułu egzekucyjnego w

postaci bankowego tytułu wykonawczego – wyciągu z ksiąg banku z dnia 6 listopada 1997 roku wystawionego przez Bank (...) SA.

Pozwany Bank (...) Spółka Akcyjna w W. wniósł o odrzucenie pozwu, a w przypadku nieuwzględnienia wniosku o odrzucenie pozwu o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Postanowieniem z dnia 8 lutego 2017 roku Sąd Okręgowy w Łodzi odrzucił pozew.

(postanowienie – k.195)

Postanowieniem z dnia 21 kwietnia 2017 roku Sąd Apelacyjny w Łodzi uchylił powyższe postanowienie i pozostawił Sądowi Okręgowemu w Łodzi orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

(postanowienie – k.214)

Wyrokiem z dnia 27 października 2017 roku wydanym w sprawie sygn. akt I C 923/17 Sąd Okręgowy w Łodzi:

- 1. oddalił powództwo;***
- 2. zasądził od J. K. (1) na rzecz Banku (...) Spółki Akcyjnej w W. kwotę 3.664,70 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;***
- 3. przyznał adwokatowi M. G. kwotę 13.284 zł tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu, obejmujących również postępowanie zażaleniowe i nakazał wypłatę tej kwoty ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi.***

Rozstrzygnięcie to oparte zostało na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

W dniu 19 lutego 1996r. pomiędzy A. K. i J. K. (2), prowadzącymi spółkę cywilną „Produkcja napojów i wód mineralnych” we W. oraz Bankiem (...) w Ł., działającym w imieniu i na rzecz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zawarta została umowa nr (...) o pożyczkę na podjęcie działalności gospodarczej w ramach małej przedsiębiorczości na wsi. Bank udzielił A. i J. K. (2) pożyczki ze środków (...) w wysokości 60.000 zł na okres do dnia 18 lutego 1999r., bez oprocentowania, w zamian za prowizję w wysokości 3.600 zł, z karencją w spłacie rat pożyczki do dnia 18.02.1997r. Pożyczka udzielona została na sfinansowanie „małej przedsiębiorczości na wsi” polegającej na zakupie materiałów budowlanych, wykonaniu robót instalacyjno – budowlanych w hali przeznaczonej do produkcji napojów i wód mineralnych, zakupie 2 pomp, filtru i opakowań. Prawne zabezpieczenie spłaty udzielonej pożyczki stanowiło m.in. poręczenie powoda J. K. (1), męża J. K. (2). Strony ustaliły również, że nie dokończenie inwestycji i nie rozpoczęcie działalności w terminie skutkować będzie wycofaniem się Agencji z finansowania umowy i zwrotem wniesionego przez Agencję udziału finansowego. W sprawach nie uregulowanych umową pożyczki miały zastosowanie przepisy ustawy Prawo bankowe, Kodeks cywilny oraz Regulamin udzielania kredytów, gwarancji i poręczeń obowiązujący w (...) SA w dniu podpisania umowy.

W dniu 22.07.1997r. po uprzednim powiadomieniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i po uzyskaniu na to zgody Agencji, Bank wypowiedział przedmiotową umowę pożyczki.

W dniu 6 listopada 1997 r. Bank (...) w Ł. wystawił wyciąg z ksiąg banku, stwierdzający wymagalne zadłużenie A. K., J. K. (2) i J. K. (1) w kwocie 67.262,24 zł, na które składają się: niespłacona pożyczka udzielona ze środków Agencji (...) w kwocie 60.000 zł i odsetki ustawowe naliczone do dnia 31.10.1997r. w kwocie 7.262,64 zł. W treści wyciągu zamieszczono informację, że stwierdza on zobowiązania na rzecz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

w imieniu i na rzecz której działa Bank (...) w Ł.. Na wniosek pozwanego z dnia 7 listopada 1997 r., na podstawie w/w wyciągu z ksiąg banku została wszczęta egzekucja.

Postępowanie egzekucyjne nadal się toczy. Powód prowadził rozmowy ugodowe z Agencją, które jednak nie doprowadziły do polubownego zakończenia sporu.

W dniu 19.06.1995 r. pomiędzy Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa a Bankiem (...) SA z siedzibą w W. została zawarta umowa nr (...), której przedmiotem były zasady, warunki i tryb przekazywania bankowi środków Agencji na pożyczki przeznaczone na rzecz rozwoju małej przedsiębiorczości na wsi. Paragraf 6 umowy stanowił, że spłata pożyczki na rzecz Agencji następuje za pośrednictwem Banku. Paragraf 9 umowy stanowił, że wykonując postanowienia umowy Bank działa w imieniu i na rzecz Agencji. Decyzję o przyznaniu lub odmowie udzielenia pożyczki podejmował Bank (par. 10 ust. 1 umowy). Bank prowadził obsługę pożyczki, przyjmował dokonywane spłaty i przekazywał je na konto Agencji w terminie 14 dni od daty ich wpływu do Banku (par. 12 ust. 2 umowy). Zgodnie z par. 15 umowy Bank był zobowiązany do wypowiedzenia umowy o pożyczkę w przypadku nie spłacenia raty pożyczki w terminie określonym w umowie oraz w razie stwierdzenia przez Bank lub Agencję, że pożyczka została wykorzystana przez pożyczkobiorcę niezgodnie z celem określonym w umowie pożyczki. Na podstawie par. 17 umowy Bank miał prowadzić windykację pożyczek wraz z odsetkami w imieniu i na rzecz Agencji.

Przed Sądem Okręgowym w Łodzi II Wydziałem Cywilnym toczyła się sprawa sygn. akt II C 69/00 z powództwa J. K. (1) i J. K. (2) przeciwko Bankowi (...) w Ł.. Powodowie dochodzili pozbawienia w całości wykonalności tytułu wykonawczego – wyciągu z ksiąg (...) w Ł. z dnia 6 listopada 1997r. Wyrokiem z dnia 15 października 2001 r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił powództwo. W uzasadnieniu wyroku sąd wskazał, iż roszczenie powodów zostało rozpoznane w świetle art. 840 § 1 k.p.c. Zdaniem sądu, to pozwany Bank jest wierzycielem powodów, a zatem był uprawniony do wystawienia wyciągu z ksiąg bankowych, który stał się tytułem wykonawczym zgodnie z art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31.01.89 r. Prawo bankowe, obowiązującej w dacie jego wystawienia. Apelacja powodów została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 3 października 2002r., sygn. akt I ACa 1020/01, który podzielił pogląd Sądu Okręgowego, iż pozwany Bank był upoważniony do wystawienia bankowego tytułu wykonawczego.

Przed Sądem Okręgowym w Łodzi toczyła się sprawa z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. przeciwko A. K., J. K. (2) i J. K. (1) o zapłatę kwot wynikających z przedmiotowej umowy pożyczki. Wyrokiem z dnia 13 listopada 2001 r. Sąd Okręgowy w Łodzi uchylił wyrok zaoczny i oddalił powództwo w stosunku do wszystkich pozwanych. W uzasadnieniu S. wskazał, że konstrukcja umowy pomiędzy Agencją a (...) powoduje, że w sprawach zmierzających do wyegzekwowania należności z tytułu udzielonej pożyczki stroną legitymowaną do dochodzenia należności jest Bank a nie Agencja. Powództwo Agencji zostało oddalone z uwagi na brak legitymacji procesowej czynnej.

Mając za podstawę takie ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy wskazał, że wystawiony przez pozwanego wyciąg z ksiąg bankowych stał się tytułem wykonawczym zgodnie z art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31.01.1989 r. prawo bankowe (Dz. U. nr 4 poz. 21 ze zm.), obowiązującej w dacie jego wystawienia. Przepis ten stanowił, że wyciągi z ksiąg banków, oraz inne dokumenty związane z dokonywaniem czynności bankowych, stwierdzające zobowiązania na rzecz tych banków i zaopatrzone w oświadczenie, że oparte na nich roszczenia są wymagalne, mają moc tytułów wykonawczych, bez potrzeby uzyskiwania dla nich sądowych klauzul wykonalności. Zgodnie z art. 53 ust. 3 prawa bankowego z 1989r. dłużnik, w drodze powództwa, mógł zażądać umorzenia w całości lub w części egzekucji prowadzonej przez banki, według Kodeksu postępowania cywilnego bądź przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, jeżeli egzekwowana wierzytelność nie istnieje lub istnieje w kwocie mniejszej albo gdy dłużnik zgłasza wzajemne roszczenia nadające się do potrącenia z wierzytelności egzekwowanej.

Sąd Okręgowy wskazał na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2003 r., III CK 107/02, w którym stwierdzono, że podstawy powództwa o umorzenie egzekucji na podstawie art. 53 ust. 3 Prawa bankowego z 1989 r. zostały ujęte szeroko i obejmowały wypadki, gdy należność banku w ogóle nie powstała lub gdy powstała, lecz nie stała się wymagalna, jak i gdy zobowiązanie wygasło. Dłużnik mógł kwestionować zarówno prawidłowość danych i treść

dokumentów, na podstawie których ustalono samo istnienie zobowiązania albo jego wysokość. Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 1998r., I CKN 803/97 wskazano, że w art. 53 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. Prawo bankowe mowa jest nie o jakiegokolwiek wierzytelność banku, lecz tylko o stwierdzonej dokumentem wierzytelności banku z tytułu czynności bankowej. Brak takiej wierzytelności oznacza, że egzekwowana wierzytelność nie istnieje, co stanowi podstawę do uwzględnienia żądania umorzenia egzekucji. Wierzytelność, która nie może być objęta tytułem wykonawczym z art. 53 ust. 2 Prawa bankowego, jest zatem wierzytelnością nie istniejącą w rozumieniu art. 53 ust. 3 tegoż prawa.

Na takim właśnie zarzucie powód oparł swoje powództwo. Twierdził bowiem, że tytuł wykonawczy został przez pozwanego wystawiony bez podstawy prawnej, gdyż powód jest dłużnikiem Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a nie pozwanego, ponieważ pożyczka została udzielona przez Agencję, a pozwany był jedynie jej pełnomocnikiem. Powód nie podniósł żadnych zarzutów związanych z istnieniem zobowiązania w sensie ważności umowy pożyczki i udzielonego przez niego poręczenia, zasadności wypowiedzenia umowy pożyczki i spełnienia zobowiązania po powstaniu tytułu wykonawczego.

W ocenie Sądu Okręgowego treść umowy pożyczki z dnia 19 lutego 1996r. wskazuje, że jej stronami byli: J. K. (2) i A. K. jako pożyczkobiorcy oraz Bank (...) SA Oddział w Ł. jako pożyczkodawca. Wynika to wprost z paragrafu 1 tej umowy. Zatem, to pozwany Bank łączył z pożyczkobiorcami oraz z powodem jako poręczycielem, stosunek zobowiązaniowy wynikający z umowy pożyczki. Egzekwowana wierzytelność wynika zatem z czynności bankowej i mogła być objęta tytułem wykonawczym z art. 53 ust. 2 prawa bankowego. W tej sytuacji pozwany uprawniony był do wystawienia wyciągu z ksiąg banku, który na podstawie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. Prawo bankowe stanowi tytuł, na podstawie którego od 1997 roku prowadzona jest egzekucja wobec powoda.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ma przy tym znaczenia, że środki przekazane pożyczkobiorcom pochodziły z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Bank występował bowiem w imieniu i na rzecz Agencji jako strona umowy pożyczki, która została udzielona według reguł rządzących prawem bankowym (par. 19 umowy pożyczki). Jak wynika z umowy zawartej między Bankiem a Agencją, Bank, działając w imieniu i na rzecz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (par. 9 umowy), podejmował decyzję o przyznaniu lub odmowie udzielenia pożyczki (par. 10 ust. 1 umowy), a następnie dysponował środkami Agencji, przekazując je pożyczkobiorcy (par. 10 ust. 3 umowy). Pożyczkobiorca zwracał pożyczkę Bankowi (par. 6 umowy), który następnie przekazywał środki Agencji (par. 12 ust. 2 umowy). Zgodnie z par. 17 umowy Bank ma uprawnienia do egzekwowania pożyczki wraz z odsetkami, będąc zobowiązanym do rozliczenia się z uzyskanych kwot wobec Agencji. Stosunek pomiędzy Bankiem a Agencją nie zmienia jednak w żadnym stopniu sytuacji prawnej powoda, który z tytułu poręczenia pożyczki pozostaje dłużnikiem Banku. Powołane przepisy umowy wskazują, że udzielając przedmiotowej pożyczki bank działał wprawdzie w imieniu i na rzecz Agencji, ale będąc samodzielnie stroną umowy pożyczki i podejmując samodzielnie wszelkie decyzje dotyczące jej udzielenia i obsługi, w tym wypowiedzenia umowy i windykacji należności. W ocenie Sądu Okręgowego legitymowanym do dochodzenia należności z umowy pożyczki jest zatem pozwany bank.

Wobec powyższego zarzuty powoda uznane zostały za bezzasadne, co skutkowało oddaleniem powództwa.

O kosztach procesu sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., zasądzając na rzecz pozwanego, który wygrał proces w całości, koszty zastępstwa procesowego w wysokości odpowiedniej do wartości przedmiotu sporu, biorąc za podstawę przepisy obowiązujące w dacie wszczęcia postępowania. Ponadto sąd przyznał pełnomocnikowi z urzędu powoda koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu uwzględniające postępowanie zażaleniowe w przedmiocie odrzucenia pozwu.

Apelację od tego wyroku wywiódł powód J. K. (1) zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

1. naruszenie prawa procesowego, to jest art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie pobieżnej, a nie wszechstronnej, oceny dowodów, na skutek pominięcia dokumentu urzędowego w postaci postanowienia z dnia 22 listopada 1999 roku Sądu Rejonowego w Zgierzu;

2. sprzeczność ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, z którego wynika, że Bank (...) SA nie jest wierzycielem powoda, lecz jedynie pełnomocnikiem wierzyciela, czyli Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,

co w konsekwencji doprowadziło do:

3. naruszenia prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1989r. Prawo bankowe, w sytuacji gdy przedmiotowa wierzytelność nie mogła być objęta bankowym tytułem wykonawczym, albowiem stroną umowy pożyczki jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa a nie Bank (...) SA;

4. naruszenie prawa procesowego, to jest art. 102 k.p.c., poprzez jego niezastosowanie, mimo że względy słuszności motywowane trudną sytuacją materialną J. K. (1) przemawiały za tym, aby nie obciążać powoda kosztami postępowania.

Powołując się na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz z ostrożności procesowej nieobciążanie powoda na podstawie art. 102 k.p.c. kosztami postępowania apelacyjnego.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powoda kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda J. K. (1) jako niezasadna podlega oddaleniu.

W pierwszej kolejności odnieść należy się do sformułowanych w niej zarzutów naruszenia prawa procesowego, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. wyrażającego się niewszechstronną i dowolną oceną materiału procesowego, gdyż do naruszenia prawa materialnego, a taki zarzut również powoływany jest w apelacji, dojść może jedynie przy prawidłowo poczynionych ustaleniach faktycznych.

Odnosząc się zatem do tego zarzutu i będącej jego konsekwencją sprzeczności ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego stwierdzić trzeba, iż jest on całkowicie chybiony.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, poczynione w oparciu o należyłą ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, zgodną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, a więc ocenę przeprowadzoną bez przekroczenia ram swobodnej oceny dowodów zakreślonych powołanym przepisem.

Podkreślić należy, iż skuteczne zakwestionowanie tej swobody wymaga od skarżącego wykazania, że w następstwie istotnych błędów logicznego rozumowania bądź sprzeniewierzenia się zasadom doświadczenia życiowego albo też pominięcia dowodów prowadzących do wniosków odmiennych, niż przyjęte przez sąd orzekający, ocena dowodów była oczywiście błędna lub rażąco wadliwa. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej, niż przyjął to sąd, wadze poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż dokonana przez sąd. Konieczne jest tu wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. W szczególności skarżący powinien wskazać, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im je przyznając (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r., sygn. akt IV CKN 970/00, Baza Orzecznictwa LEX nr 52753). Zarzut ten nie może polegać jedynie na zaprezentowaniu własnych, korzystnych dla skarżącego ustaleń stanu faktycznego, dokonanych na podstawie własnej, korzystnej dla skarżącego oceny materiału dowodowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2002 r., sygn. akt II CKN 572/99, Baza Orzecznictwa LEX nr 53136). Jeśli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002r, II CKN 817/00, O.: L.).

Wbrew stanowisku apelującego ustalenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji znajdują pełne odzwierciedlenie w zgromadzonym materiale dowodowym.

Zarzut ten apelujący w istocie sprowadza do przedstawienia odmiennych niż sąd ustaleń faktycznych w oparciu o jeden tylko dokument w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Zgierzu z dnia 22 listopada 1999 roku, pomija natomiast całkowicie pozostałe dokumenty składające się na dowody w sprawie, w tym przede wszystkim wyroki sądów: okręgowego z dnia 15 października 2001 roku (sygn. akt II C 69/00) i apelacyjnego z dnia 3 października 2002 roku (sygn. akt I ACa 1020/01), w których kwestia określenia stron stosunku umownego, jakim była umowa nr (...) z dnia 19 lutego 1996 roku o pożyczkę, została przesądzona. Kolejnym dokumentem pominiętym w procesie wnioskowania przez skarżącego jest wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 13 listopada 2001 roku sygn. akt II C 798/01, w której to sprawie sąd już wprost przesądził, iż umowa z dnia 19 lutego 1996 roku została zawarta pomiędzy pożyczkobiorcami a Bankiem, który działała samodzielnie a nie jako pełnomocnik Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i który wobec tego był jedynym podmiotem uprawnionym do żądania od pożyczkobiorców oraz powoda jako poręczyciela przedmiotowej pożyczki zwrotu udzielonej pożyczki w związku z wypowiedzeniem umowy.

Apelujący całkowicie dowolnie interpretuje również zapisy rzeczonyj umowy wskazując jedynie na jej fragment, a w zasadzie na jedno sformułowanie zwarte w części wstępnej w opisie stron umowy, całkowicie pomijając wszystkie postanowienia umowne począwszy od paragrafu 1 umowy, w których to wyłącznie Bank wskazywany jest jako strona tej umowy udzielająca A. K. i J. K. (2) pożyczki na cele określone umową.

Reasumując ocena materiału dowodowego dokonana przez Sąd I instancji nie przekracza ram określonych przepisem art. 233 § 1 k.p.c. pozwalającym sądowi na swobodną ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Skarżący nie wykazał ani pogwałcenia zasad logicznego rozumowania i właściwego kojarzenia faktów w ocenie dowodów dokonanej przez tenże sąd, ani też sprzeczności tego rozumowania z zasadami doświadczenia życiowego.

Odnosząc się do wniosku dowodowego wskazanego w apelacji podlegał on oddaleniu jako spóźniony. Nic nie stało na przeszkodzie, aby skarżący zgłosił ten dowód na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego.

W tej sytuacji również zarzut błędnych ustaleń faktycznych, stanowiący konsekwencję naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów jest chybiony.

W konsekwencji Sąd pierwszej instancji poprawnie określił podstawę faktyczną rozstrzygnięcia i podniesiony w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego podlega rozpoznaniu w oparciu o tak ustaloną podstawę.

Zarzut naruszenia prawa materialnego, to jest art. 53 ust. 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1989r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. Nr 72 z 1992r., poz. 359 – w apelacji błędnie wskazanego jako ust. 2 art. 53), również pozostaje nieuzasadniony, jako że w przedmiotowej sprawie nie zostały spełnione przesłanki wskazane w tym przepisie uzasadniające żądanie umorzenia w całości lub w części egzekucji prowadzonej przez bank na podstawie wyciągu z ksiąg banku wystawionego jeszcze pod rządami ust. 2 art. 53 powołanego Prawa bankowego.

Przypomnieć należy skarżącemu, iż w postępowaniu toczącym się przed Sądem Okręgowym w Łodzi w sprawie sygn. akt II C 69/00 działając również jako powód nie kwestionował on w zasadzie istnienia po stronie Banku (...) SA (obecnie Bank (...) SA) przymiotu wierzyciela na podstawie umowy o pożyczkę nr 23/247-I/IK/96 z dnia 19 lutego 1996 roku. W tamtym postępowaniu roszczenie powoda oraz J. K. (2) oparte było na przepisie art. 840 § 1 k.p.c. i generalnie dłużnicy bronili się wówczas zarzutem nadużycia prawa (art. 5 k.c.) przez Bank przy wystawieniu wyciągu z ksiąg banku, stanowiącego następnie podstawę prowadzonej egzekucji. Dłużnicy nie kwestionowali więc, że Bank jest ich wierzycielem uprawnionym z tytułu zawartej w lutym 1996 roku umowy pożyczki, uprawnionym co do zasady do wystawienia wyciągu z ksiąg banku stwierdzającego zobowiązanie dłużników z tytułu tej umowy. Wywodzili natomiast, że wobec niemożności wywiązania się przez nich ze zobowiązania wynikającego z zawartej umowy skutek działania siły wyższej, działanie Banku, który swoją postawą dodatkowo uniemożliwił pożyczkobiorcom wyjście z

sytuacji kryzysowej, stanowi nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c. i z tej przyczyny Bank nie powinien wystawić bankowego tytułu egzekucyjnego oraz dochodzić na jego podstawie zwrotu należności w postępowaniu egzekucyjnym. Wówczas żądanie powoda i J. K. (2) nie spotkało się z aprobatą najpierw Sądu Okręgowego, który wyrokiem z dnia 15 października 2001 roku oddalił tak sformułowane powództwo, a następnie Sądu Apelacyjnego, który wyrokiem z dnia 3 października 2002 roku oddalił apelację powodów. Warto przytoczyć, iż w apelacji wywiedziona od wyroku Sądu Okręgowego powodowie uznawali legitymację Banku jako wierzyciela, skoro zarzucali Bankowi dochodzenie roszczeń z oczywistym nadużyciem przysługujących mu z kontraktu praw (z uzasadnienia Sądu Apelacyjnego – k. 182). Podkreślić również należy, iż Sąd Apelacyjny także wskazywał na uprawnienie pozwanego Banku jako strony umowy pożyczki do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego.

Dopiero w dalszym toku postępowania egzekucyjnego, po nieudanej próbie pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, J. K. (1) zaczął kwestionować uprawnienia Banku jako strony zawartej umowy pożyczki. Wówczas to Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wystąpiła z powództwem przeciwko pożyczkobiorcom i poręczycielowi o zasądzenie kwoty stanowiącej zwrot udzielonej pożyczki wraz z doliczonymi odsetkami. Wyrokiem z dnia 13 listopada 2001 roku (sygn. akt II C 798/01) Sąd Okręgowy w Łodzi ostatecznie oddalił powództwo Agencji, wskazując że to Bank a nie Agencja pozostaje uprawniona do dochodzenia zwrotu środków z tytułu udzielonej pożyczki, jako że to Bank był stroną umowy z dnia 19 lutego 1996 roku i to on udzielił tej pożyczki, a nie (...). Sąd wyraźnie stwierdził, iż Agencja nie ma legitymacji procesowej czynnej do występowania z takim pozwem.

Podsumowując, wykładnia postanowień umowy o pożyczkę nr 23/247-I/IK/96 z dnia 19 lutego 1996 roku dokonana przez sąd w dwóch różnych sprawach cywilnych była tożsama w zakresie wskazania pożyczkodawcy, a potem wierzyciela uprawnionego do żądania zwrotu przedmiotu pożyczki. Sądy w obu sprawach – II C 69/00 i II C 798/01 – nie miały wątpliwości, iż wierzycielem z tej umowy jest Bank (...) jako podmiot udzielający pożyczki.

Takie samo stanowisko prezentuje Sąd Okręgowy w zaskarżonym orzeczeniu i należy je podzielić.

Podstawowe znaczenie w niniejszej sprawie ma wykładnia postanowień umowy z dnia 19 lutego 1996 roku nr 23/247-I/IK/96. Wykładnia ta zaś wskazuje, iż stronami tej umowy byli: J. K. (2) i A. K. jako pożyczkobiorcy oraz Bank (...) SA Oddział w Ł. jako pożyczkodawca. Wynika to wprost nie tylko z § 1 umowy, w którym wyraźnie wskazano, że to Bank udziela pożyczki, ale również z pozostałych postanowień umownych, w których to Bank jest wskazywany jako podmiot stawiający pożyczkę do dyspozycji (§ 3 umowy), pobierający jednorazową prowizję (§ 8 umowy), uprawnionym do pobierania rat pożyczki (§ 5 umowy), ustalającym z pożyczkobiorcami dodatkowe warunki korzystania z pożyczki (§ 12 umowy) czy wreszcie zastrzegającym określone uprawnienia po swojej stronie np. prawo wypowiedzenia pożyczki i żądania jej spłaty (§ § 14, 15, 16 umowy) oraz podejmującym działania windykacyjne w odniesieniu do niespłaconej pożyczki (§ 17 umowy). Podzielić należy zatem zapatrywanie Sądu I instancji, że to pozwany Bank (jego poprzednika) łączył z pożyczkobiorcami oraz z powodem jako poręczycielem stosunek zobowiązaniowy wynikający z umowy pożyczki.

Zgodzić należy się z Sądem Okręgowym, iż bez znaczenia w niniejszej sprawie pozostaje okoliczność, że środki przekazane pożyczkobiorcom na podstawie powyższej umowy pochodziły z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Umowa z dnia 19.06.1995 roku nr 1/MP/95 łącząca Bank (...) pozostawała bez wpływu na sytuację prawną pożyczkobiorcy i powoda jako poręczyciela. Umowa ta regulowała bowiem stosunki pomiędzy Bankiem (...) SA a Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i to w ramach tej umowy, wykonując jej postanowienia, Bank działał w imieniu i na rzecz Agencji. Chodzi jednak o postanowienia umowy łączącej Bank (...), a nie postanowienia umów łączących Bank i pożyczkobiorców, którym udzielano pożyczek. Były to bowiem dwa odrębne węzły prawne – jeden łączący Agencję i Bank, drugi zaś – łączący Bank z pożyczkobiorcami, w ocenianym przypadku z J. K. (2) i A. K.. Wszystkie postanowienia umowne określające Bank jako podmiot działający w imieniu i na rzecz Agencji dotyczą wyłącznie umowy zawartej między Bankiem a Agencją. W ramach tej właśnie umowy Bank rozliczał się z Agencją z udzielonych pożyczek, ale nie miało to żadnego znaczenia dla statusu Banku w ramach umów łączących go z osobami, którym udzielał pożyczek ze środków przekazanych przez Agencję. Umowy z osobami korzystającymi z programu pożyczek dla małej przedsiębiorczości na wsi Bank zawierał bowiem działając samodzielnie, we własnym imieniu,

w oparciu o postanowienia ustawy Prawo Bankowe oraz Regulamin udzielania kredytów, gwarancji i poręczeń obowiązujący w (...) SA w dniu podpisania umowy.

W konsekwencji umowa pożyczki z dnia 19 lutego 1996 roku nr 23/247-I/IK/96 stanowiła czynność bankową, podobnie jak umowa poręczenia zawarta pomiędzy Bankiem a powodem jako poręczycielem. Poprzednik pozwanego Banku miał więc uprawnienie do wystawienia wyciągu z ksiąg bankowych obejmujących wierzytelność wynikającą z tej pożyczki i udzielonego poręczenia, który następnie stał się podstawą prowadzonego postępowania egzekucyjnego.

Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął zatem, że roszczenie powoda pozostaje niezasadne wobec niespełnienia przesłanek określonych przepisem art. 53 ust. 3 Prawa bankowego z 1989 roku. Umorzenia egzekucji prowadzonej przez Bank powód mógłby domagać się bowiem tylko wówczas, gdyby wykazał, że egzekwowana wierzytelność nie istnieje. Temu obowiązkowi powód nie sprostał. Jego twierdzenia o tym, że pozostaje dłużnikiem Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa a nie pozwanego Banku pozostają całkowicie bezpodstawne.

Wobec niewykazania przesłanek umożliwiających umorzenie postępowania egzekucyjnego toczącego się wobec powoda, Sąd Okręgowy zasadnie oddalił zgłoszone żądanie, a postawiony przez powoda zarzut naruszenia art. 53 ust. 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1989r. Prawo bankowe musi zostać uznany za chybiony.

Na zakończenie rozważań odnieść należy się do zarzutu naruszenia art. 102 k.p.c. Zarzutu tego Sąd Apelacyjny nie podziela.

Obowiązek zwrotu kosztów postępowania zgodnie z ogólną regułą odpowiedzialności za wynik sprawy ma na celu ochronę interesów majątkowych strony wygrywającej, która poniosła nakłady na obronę swoich praw w procesie. Odstąpienie od tej zasady ze względów słuszności, przewidziane przez ustawodawcę w art. 102 k.p.c., stanowi rozwiązanie o charakterze wyjątkowym, wymagające proporcjonalnego wyważenia interesów stron postępowania w świetle okoliczności sprawy, które przekonują o tym, że w rozpoznawanym wypadku obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne czy wręcz niesprawiedliwe. Sformułowanie przepisu art. 102 k.p.c., który znajduje zastosowanie „w wypadkach szczególnie uzasadnionych” wyłącza stosowanie wykładni rozszerzającej tego przepisu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13.10.1976r, II PZ 61/76, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11.03.2011r., II Cz 104/10, niepubl.).

Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami. Ocena jednak, czy w konkretnych okolicznościach taki wyjątek wystąpił, jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego i ma charakter dyskrecjonalny, oparty na swobodnym uznaniu.

W przedmiotowej sprawie należy zwrócić uwagę, iż powód zdecydował się wystąpić z akcją procesową w sytuacji, gdy we wcześniejszych sprawach cywilnych kwestia legitymacji Banku do żądania zwrotu udzielonej pożyczki była przesądzona. Bank uznany został za stronę przedmiotowej umowy. Skoro w takich okolicznościach J. K. (1) ponownie zdecydował się zakwestionować prawo Banku do dochodzenia należności wynikających z wystawionego tytułu wykonawczego, powinien liczyć się również z przegraną w procesie, a w konsekwencji z koniecznością zwrócenia kosztów tego procesu przeciwnikowi.

Z obowiązku tego nie zwalniało go udzielone przez sąd zwolnienie z kosztów sądowych. Samo korzystanie z takiego zwolnienia nie uchodzi bowiem za „wypadek szczególnie uzasadniony” w rozumieniu art. 102 k.p.c., chyba że na rzecz strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same w sobie nie byłyby wystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego.

W oparciu o treść oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach źródłach utrzymania można uznać, że sytuacja ekonomiczna powoda jest trudna, gdyż dysponuje on wyłącznie rentą chorobową w kwocie około 1.000 zł,

jednakże nie są w nim wskazane żadne inne okoliczności, które sprawiłyby, że jego sytuacja byłaby szczególnie trudna i stanowiła ów wypadek szczególnie uzasadniony umożliwiający skorzystanie z dobrodziejstwa przepisu art. 102 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda J. K. (1) na podstawie art. 385 k.p.c.

Orzeczenie w przedmiocie kosztów procesu za instancję odwoławczą uzasadniają przepisy art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 98 k.p.c. Ponieważ apelacja została oddalona, powód zobowiązany jest do zapłaty na rzecz pozwanego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 4.050 zł.

Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do zastosowania w postępowaniu odwoławczym instytucji dobrodziejstwa nieobciążania powoda kosztami procesu należnymi przeciwnikowi. W okolicznościach niniejszej sprawy powód zdecydował się kontynuować postępowanie sądowe i powinien liczyć się ze skutkami kontynuacji akcji sądowej, w tym z koniecznością uiszczenia kosztów na rzecz przeciwnika w przypadku przegranej.

O wynagrodzeniu dla pełnomocnika reprezentującego powoda z urzędu orzeczono na podstawie § 2 w związku z § 8 pkt) 6, § 16 ust.1 pkt 2) oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016r, poz. 1714).